

LBRIS

We know
books

MICHEL TOURNIER

Regele Arinilor

editura rao

Regele Arinilor / Michel Tournier; trad.: Bogdana Savu Neuville. –
București: Editura RAO, 2011

ISBN 978-606-609-096-4

I. Savu Neuville, Bogdana (trad.)

821.133.1-31=135.1

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

MICHEL TOURNIER
LE ROI DES AULNES
© Éditions Gallimard, 1970
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba franceză
BOGDANA SAVU NEUVILLE

© Editura RAO, 2011
pentru versiunea în limba română

septembrie 2011

ISBN 978-606-609-096-4

*În memoria pângărită a
vraciului Grigori Efimovici
RASPUTIN,
tămăduitor al țarului Aleksei,
asasinat pentru că s-a opus
declanșării războiului din 1914.*

„Pentru ca un lucru să devină interesant,
e de ajuns să-l privești îndelung.“

GUSTAVE FLAUBERT

UNU

Scrierile sinistre ale lui Abel Tiffauges

3 ianuarie 1938. Ești un căpcăun, îmi spunea deseori Rachel. Un căpcăun? Adică un monstru feeric, ivit din noaptea vremurilor? E drept, cred în natura mea feerică, vreau să spun în această convență secretă care amestecă în profunzime propria mea aventură în mersul lucrurilor și îi permite să îl încline în sensul ei.

Și mai cred că m-am ivit din noaptea vremurilor. Dintotdeauna m-a indignat ușurința cu care oamenii sunt atât de pătimăș îngrijorați pentru ceea ce-i așteaptă după moarte, iar de ceea ce erau înainte de a se naște puțin le pasă. Dincoacele înseamnă la fel de mult ca și ceea ce e dincolo, cu atât mai mult cu cât acolo se află probabil cheia. Or, eu eram deja aici, acum o mie de ani, acum o sută de mii de ani. Pe vremea când pământul nu era decât un bulgăre de foc răsucindu-se într-un cer de helium sufletul care-l făcea să ardă, să se învârtă al meu era. Și, de altfel, antichitatea vertiginoasă a originilor mele e de ajuns pentru a-mi explica puterea supranaturală: ființa mea și cu mine mergem de-atâta vreme alături, suntem tovarăși atât de vechi încât, fără a nutri vreo afecțiune specială unul față de celălalt, ci în virtutea unei obișnuințe

reciproc bătrâne ca lumea, ne înțelegem, nu ne refuzăm nimic unul altuia.

Cât despre monstrozitate...

Și, mai întâi, ce este un monstru? Etimologia oferă deja o surpriză oarecum înspăimântătoare: *monstru* vine de la *monstrare*. Monstru este ceea ce se arată – cu degetul, la bâlciuri etc. Și, deci, cu cât o ființă este mai monstuoasă, cu atât trebuie mai mult expusă. Iată un lucru la care mi se ridică părul în cap, mie, care nu pot trăi decât în întuneric și sunt convins că mulțimea de semeni mă lasă să trăiesc doar în virtutea unei neînțelegeri, doar fiindcă mă ignoră.

Pentru a nu fi un monstru, trebuie să fii aidoma semenilor tăi, să te conformezi speciei sau cel puțin să fii după chipul și asemănarea părinților tăi. Ori să ai o progenitură prin care să devii prima verigă a unei noi specii. Căci monștrii nu se reproduc. Vițeii cu șase picioare nu au viață lungă. Catărul și bardoul se nasc sterpi, de parcă natura ar vrea să pună capăt unei experiențe pe care o consideră nesăbuită. Și aici îmi regăsesc eu eternitatea, căci ea îmi ține loc și de părinți, și de progenitură. Bătrân ca lumea, nemuritor ca ea, nu pot avea decât părinți presupuși și copii adoptați.

Recitesc aceste rânduri. Mă numesc Abel Tiffauges, țin un garaj în piața Porte-des-Ternes și *nu sunt nebun*. Cu toate astea, ceea ce am scris până acuma trebuie privit cu toată seriozitatea. De ce? Pentru că astfel funcția esențială a viitorului va fi aceea de a demonstra – sau mai exact de a ilustra – *seriozitatea* rândurilor precedente.

6 ianuarie 1938. Desenat de lumina neonului pe cerul umed și negru, calul înaripat de la *Mobilgas* aruncă o umbră pe mâinile mele și dispare îndată. Palpitația roșiatică și mirosul de grăsime râncedă îmbibat în toate obiectele din jur compun o atmosferă pe care o urăsc și în care, totuși, fără să

o pot mărturisi, mă complac. E puțin spus că m-am obișnuit cu ea: îmi e la fel de familiară ca și căldura patului sau ca și chipul pe care-l regăsesc în fiecare dimineată în oglindă. Dar dacă mă instalez a doua oară, cu un stilou în mâna stângă în fața acestei pagini albe – a treia din *Scrierile sinistre* – e pentru că am certitudinea că mă aflu, cum se spune, la o cotitură a existenței mele și faptului că, în parte, contez pe acest jurnal pentru a scăpa de garaj, de preocupările mediocre care mă leagă de el și, într-un anume fel, de mine însuși.

Totul este semn. E nevoie însă de o lumină sau de un strigăt pătrunzător care să ne străpungă miopia ori surzenia. Încă din anii de inițiere la colegiul Saint-Cristophe n-am încetat o clipă să observ hieroglifele înscrise pe drumul meu și să aud cuvintele confuze ce-mi erau murmurate la ureche, care nu făceau însă decât să arunce încă o umbră de îndoială asupra sensului vieții mele, dar și să-mi dea, e drept, încă o dovadă că cerul nu e gol. Or, datorită celor mai neînsemnate împrejurări, această lumină a tășnit ieri și de-atunci n-a încetat să-mi lumineze drumul.

Un incident banal m-a împiedicat o vreme să-mi folosesc mâna dreaptă. Învârteam manivela vrând să descleiez segmentii unui motor pe care bateriile nu reușiseră să-l pornească și, fără să-mi dau seama, manivela a început să se învârtă înapoi, dar din fericire în clipa aceea aveam brațul moale și umărul nu era încordat. Tot șocul a fost suportat de încheietura mâinii și sunt convins că am auzit ligamentele trosnind. Era cât pe-acți să vomit de durere și sub pansamentul gros, cauciucat din fața mea simt încă pulsul zvâcnitor. Incapabil să m-apuc de vreo treabă în garaj cu o singură mână, m-am refugiat la etajul al doilea, în cămăruța în care-mi înghesui registrele de socoteli și ziarele vechi. Ca să-mi ocup gândurile, am vrut să scriu cu mâna sănătoasă câteva cuvinte răzlețe pe o foaie dintr-un blocnotes.

Atunci am avut revelația că pot să scriu cu mâna stângă! Da, fără nici un exercițiu prealabil, fără șovăială și fără încețineală, mâna mea stângă trasează hotărâtă caractere rotunde, deloc scâlâmbăiate, și care, în plus, sunt lipsite de orice asemănare cu scrisul meu obișnuit, cel al mâinii drepte. O să revin asupra acestei întâmplări tulburătoare a cărei origine o bănuiesc, dar trebuia să notez încă de la bun început împrejurările care mă fac să pun pentru prima oară mâna pe pană, cu scopul unic de a-mi ușura inima și de a spune adevărul.

Trebuie, oare, să amintesc și de cealaltă împrejurare, poate nu mai puțin hotărâtore, a despărțirii mele de Rachel? În cazul ăsta va trebui să spun o întreagă poveste, o poveste de dragoste, într-un cuvânt povestea mea de dragoste. Se înțelege de la sine că lucrul ăsta îmi displace, dar poate că nu e vorba decât de o lipsă de rutină. Pentru un om ca mine, cu o fire atât de ascunsă, a-mi întinde măruntaiele pe hârtie e un lucru foarte respingător la început, dar mâna mă îndeamnă și mi se pare că, dacă am început să povestesc despre mine, n-o să mă mai pot opri înainte de a ajunge la capătul drumului. Poate că nici evenimentele din viața mea nu se vor mai putea succeda de aici înainte în afara acestui reflex verbal ce se cheamă jurnal?

Am pierdut-o pe Rachel. Era femeia mea. Nu soția mea în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, ci femeia vieții mele, adică – fără nici un fel de emfază – ființa feminină a universului meu personal. O cunoscusem cu câțiva ani în urmă așa cum cunosc pe toată lumea, ca pe o clientă a garajului. Apăruse la volanul unui Peugeot 4 CV rablagit, vizibil flatață de mirarea pe care o stârnea, pe vremea aceea mai mult decât astăzi, o femeie-automobilist. Cu mine se purtase de la bun început cu o familiaritate care, având drept pretext problema automobilistică ce ne lega, se extinsese repede asupra tuturor celorlalte lucruri, astfel că nu a trecut mult până m-am pomenit cu ea în pat.

Mai întâi, am fost atras de goliciumea ei pe care o purta bine, cu vitejie, la fel ca pe orice altă ținută, costum de călătorie sau rochie de seară. Pentru o femeie, nu există nenorocire mai mare, sunt sigur, decât să nu știe că poți fi și gol, că nu există numai o habitudine, ci și un *habitus* al nudității. Și sunt mândru că le pot recunoaște de la prima vedere, după o anume uscăciune, după o anume aderență a hainelor la pielea lor, pe femeile marcate de această ignoranță.

Sub capul mic cu profil acvilin, acoperit cu o cască de buclșoare negre, Rachel avea un trup puternic și rotund, a cărui feminitate surprindea prin șoldurile generoase, prin sânii cu lunule mari, violete, prin mijlocul foarte cambrat și prin acea gamă de rotunjimi de o fermitate impecabilă, toate prea voluminoase pentru mână, dar formând, împreună, un întreg de *necuprins*. În ce privește moralul, ea aparținea fără mare originalitate tipului „băiețos“, foarte la modă de când cu apariția unui anume roman de succes. Își asigurase independența exersând meseria de contabil ambulant, mergând pe la meseriași, pe la negustori sau pe la șefi de mici întreprinderi ca să le țină contabilitatea la zi. Ea însăși evreică, am avut ocazia să constat că toți clienții ei erau evrei, ceea ce se explica îndoit prin caracterul confidențial al documentelor pe care trebuia să le citească.

Spiritul ei cinic, un anume fel distructiv de a privi lucrurile, un gen de prurit cerebral care o făcea să trăiască întotdeauna îngrozită de plictiseală, m-ar fi putut descuraja; simțul umorului, o îndemânare în a descoperi acea latură profund absurdă a oamenilor și a situațiilor, o veselie tonică pe care știa cum s-o facă să țâșnească din monotonia vieții, toate acestea aveau însă o influență binefăcătoare asupra naturii mele voit morocânoase.

Scriind aceste rânduri, mă oblig să cântăresc ce însemna ea pentru mine și simt cum mi se pune un nod în gât când repet că am pierdut-o pe Rachel. Rachel, n-aș putea spune

dacă ne-am iubit sau nu, dar sigur e că am râs mult împreună, și asta oare nu înseamnă ceva?

De altfel, tot răsând și fără nici o urmă de răutate a expus și premisele de la care trebuia să plecăm amândoi pentru a ajunge împreună, pe căi diferite, la aceeași concluzie, despărțirea noastră.

Venea câteodată ca o vijelie, își lăsa mașina la mecanic pentru o reparație sau o gresare și în acest răstimp urcam împreună în apartamentul meu, nu fără ca ea să profereze câte o glumă obscenă tradițională prin care se prefăcea că asemuiește soarta mașinii cu cea a șoferiței. În ziua aceea, în timp ce se îmbrăca, a spus în treacăt că făceam dragoste „ca un canar“. Am crezut la început că se referea la priceperea, la ingeniozitatea mea. M-a lămurit însă. Nu era vorba decât de graba mea, comparabilă, după cum spunea, cu tamponul expeditiv pe care păsările mici și-l administrează în chip de datorie conjugală. Apoi evocă, visătoare, amintirea unuia dintre foștii ei amanți, fără îndoială cel mai bun din câți avusesese, îi promisese că aveau să înceapă să facă dragoste chiar în clipa în care se culcau și că n-o să sfârșească decât când se crapă de ziuă. Se ținuse de cuvânt și o muncise până când apăruseră primii zori. „E-adevărat, adaugă ea cu sinceritate, că ne culcaserăm târziu, iar nopțile în anotimpul ăla erau scurte.“

Povestea asta mi-a amintit de cea a căpriței domnului Seguin care, ca s-o imite pe bătrâna Renaude, considera drept o datorie de onoare să se bată cu lupul toată noaptea și să nu se lase doborâtă decât la prima rază de soare.

– Ar fi bine, într-adevăr, încheie Rachel, să crezi c-o să te devor imediat ce-o să te oprești.

Și îndată mi se păru că avea cu adevărat un aer de lup, cu sprâncenele ei negre, cu nările în vânt și cu gura mare, lacomă. Am râs din nou. Pentru ultima oară. Căci știam că mintea ei

de contabil ambulant îmi calculase insuficiența și reperase un alt culcuș în care să se aciuize.

Ca un canar... Acest cuvânt fusese rostit cu șase luni în urmă și în tot acest răstimp mă cutreierase îndelung, adânc. Știam de multă vreme că una dintre formele cele mai frecvente de *fiasco* sexual era această *ejaculatio precox*, adică actul sexual insuficient reținut, amânat. Acuzația adusă de Rachel merge departe, căci scopul ei e de a mă situa în pragul nepuținței, ba chiar mai mult, traduce marea neînțelegere a cuplului uman, imensa frustrare a femeilor, fără încetare fecundate, niciodată satisfăcute.

– Nu-ți pasă de plăcerea mea nici cât negru sub unghie! Sunt obligat să-i dau dreptate. Când o acopeream pe Rachel cu tot trupul meu ca să o iau în stăpânire, ceea ce se putea petrece în spatele pleoapelor ei închise, în căpșorul ei de pastor iudeu era chiar ultima dintre preocupările mele. Îți potolești foamea de carne proaspătă și pe urmă te întorci la tinichigieria ta.

Era adevărat. Și la fel de adevărat era și faptul că omul care își mănâncă pâinea nu-și face griji pentru satisfacția pe care o are sau n-o are pâinea de a fi mâncată. Mă înfuleci ca pe-un biftec.

E posibil, dacă se adoptă fără rezerve acest „cod al virilității“ care este opera femeilor și arma slăbiciunii lor. Dar, în primul rând, asimilarea dragostei cu actul alimentar nu are nimic umilitor, căci tot la o astfel de asimilare recurg și multe religii, și în primul rând cea creștină, prin cuminecătură. Acestei idei de virilitate – noțiune în exclusivitate feminină – ar trebui să i se facă însă autopsia. Deci, virilitatea se măsoară prin raportare la *putința sexuală*, iar *putința sexuală* constă în a prelungi cât mai mult posibil actul sexual. E o problemă de abnegație. Acest termen de *putință* trebuie deci înțeles în sensul său aristotelian, de *contrariu al actului*. *Putința sexuală* înseamnă tocmai inversul și e un fel de negare a actului

sexual. Este actul promis, niciodată împlinit, la nesfârșit învăluit, reținut, suspendat. Femeia este puțnța, bărbatul este act. Așadar, bărbatul este neputincios, bineînțeles în dezacord cu lentile și vegetativele maturății feminine. Doar dacă nu cumva merge docil la școala ei, în ritmul ei, trudindu-se cu toată înverșunarea cerută să smulgă o scânteie de bucurie cârnii doritoare de amânare ce i se oferă.

– Tu nu ești un amant, ești un căpcăun.

O! anotimpuri, o, castele! Rostind această simplă frază, Rachel a făcut să apară fantoma unui copil monstruos, de o puerilitate derutantă, a cărui amintire pune stăpânire pe mine cu o suveranitate absolută. Nestor. Am presimțit întotdeauna că va reveni în forță în viața mea. În realitate n-o părăsise niciodată, dar de când murise mă lăsase în pace, mulțumindu-se când și când să-mi facă un mic semn lipsit de gravitate – uneori chiar amuzant –, atât cât să nu-l dau uitării. Noua mea scriere cu stânga și plecarea lui Rachel mă avertizează în privința unci apropiate reveniri a puterii lui.

10 ianuarie 1938. Nu demult mă uitam la una dintre acele fotografii cu toată clasa care se fac în serie în luna iunie, puțin înainte de împărțirea premiilor. Dintre toate acele figuri înțepenite în expresii lugubre, cea mai plăpândă, cea mai chinată este a mea. Champdavoine și Lutigneaux sunt și ei acolo, unul strâmbându-se sub o perucă de clown în formă de anghinare, celălalt cu ochii închiși pe fața lui șireată, de parcă ar medita la o lovitură sub aparența unei sieste înșelătoare. Nici urmă de Nestor, deși fotografia datează fără discuție de pe vremea când trăia. Dar, în definitiv, era în stilul lui să se sustragă acestei mici ceremonii ușor ridicole și mai ales să nu lase nici o urmă banală din viața lui înainte de a dispărea.

Aveam vreo unsprezece ani și nu mai eram un novice la Saint-Cristophe, unde începeam cel de-al doilea an. Dar dacă nefericirea mea nu mai era aceea, disperată, a dezrădăcinării

și a rățăcirii în necunoscut, era în schimb și mai adâncă sub o aparență calmă, chibzuită și parcă definitivă. Îmi amintesc că în acea clipă făcusem recensământul nenorocirilor mele și nu așteptam vreo rază de speranță din nici o zonă. Trăsesem o linie sub profesori și sub lumea spiritului în care se presupunea că ei ne inițiază. Ajunsesem la punctul – dar am renunțat oare vreodată la această atitudine? – de a considera nul și radical descalificat orice autor, orice personaj istoric, orice operă, orice materie de studiu, din clipa în care adulții păreau să și le fi înșușit și ni le dădeau ca hrană spirituală. Din crâmpoie, răsfoind dicționare, spicuiind ce puteam din lucrări de compilare, pândind într-un curs de istorie sau de franceză aluzia făcută în treacăt la ceea ce mă interesa în primul rând, am început să-mi formez o cultură marginală, un panteon personal în care erau vecini Alcibiade cu Pilat din Pont, Caligula cu Hadrian, Friedrich-Wilhelm I cu Barras, Talleyrand cu Rasputin. Era vorba de un anume fel de a vorbi despre un om politic sau despre un scriitor – condamându-l, bineînțeles, dar asta nu era de ajuns, mai trebuia și altceva – care mă făcea să ciulesc urechea și să bănuiesc că era vorba de unul de-ai mei. Începeam îndată o anchetă, un fel de proces de beatificare, cu toate mijloacele disponibile, proces la capătul căruia porțile panteonului meu se deschideau sau rămâneau închise, după caz.

Eram firav și urât, cu un păr drept și negru ce încadra o figură întunecată, cu ceva de arab și de țigan în ea, aveam un trup stângaci și osos, mișcări nesigure și lipsite de grație. În primul rând, probabil că aveam o anume trăsătură fatală ce făcea să fiu atacat până și de cei mai lași, să fiu lovit chiar și de cei mai slabi. Eram dovada nesperată că și ei puteau domni și umili. Nici nu suna bine de recreație că mă și trânteau pe jos și rareori mă puteam ridica înainte de începerea unei următoare.

Pelsenaire venise de curând la colegiu, dar forța fizică și simplitatea personalității lui îl plasaseră de la bun început pe un loc privilegiat în ierarhia clasei. O bună parte din prestigiul său se datora unei centuri de piele de o lățime extraordinară – am aflat mai târziu că fusese făcută din apărătoarea de burtă a unui cal – pe care o purta peste șortul negru și a cărei cataramă de oțel avea nici mai mult, nici mai puțin decât trei dinți. Avea un cap pătrat, cu părul țepos, blond, o figură inexpresivă cu trăsături regulate, ochi deschiși la culoare, privirea foarte directă, iar atunci când trecea printre grupuri, cu degetele mari băgate pe sub centură, i se auzea tropăitul admirabil al bocancilor cu cuișe care puteau, la ocaziile mari, să smulgă jerbe de scânteii pavajului de granit din curte. Era o ființă pură și lipsită de răutate, dar și de apărare în fața răului și, la fel ca primitivii din Pacific care mor chiar după primul contact cu germeii pe care îi poartă, fără să li se întâmple nimic, albiu, Pelsenaire se molipsi dintr-odată de răutate, de cruzime și de ură în ziua în care i-am dezvăluit complexitatea inimii mele.

Moda „tatuajelor“ se răspândise brusc în colegiu. Unul dintre externi făcea comerț cu tuș și cu penițe ascuțite cu care se puteau trasa semne pe piele fără a o zgâria. Petreccam ore întregi „tatuându-ne“ astfel litere, cuvinte și desene în palmă, pe încheieturile mâinilor sau pe genunchi, și întotdeauna aceste semne erau stupidenii și simboluri vagi ale căror modele le luam din *graffiti*-urile de pe ziduri și din closete.

Desigur, Pelsenaire nu era insensibil la farmecul noii noastre ocupații, dar, evident, îi lipseau imaginația și dexteritatea necesare pentru o decorație la înălțimea demnității lui. Astfel că se arată îndată foarte interesat în ziua în care am scos la iveală, ca din greșeală, o foaie de hârtie pe care desenasem cât putusem de bine o inimă străpunsă de o săgeată – din rană curgeau picături de sânge – și înconjurată de aceste cuvinte: *Al tău pe viață*. Am sfârșit prin a-l fermeca întru totul

pretinzând că am copiat acea minunăție de pe pieptul unui subofițer, prieten de-al meu, din Legiunea străină. Apoi i-am propus să-l tatuez, în cazul în care voia să poarte acele prestigioase însemne pe partea dinăuntru a coapsei stângi, un loc discret, dar care putea fi descoperit în orice clipă.

Operația nu ceru nici mai mult, nici mai puțin decât o seară întreagă de studiu. Stăteam pe jos, sub banca lui Pelsenaire și munceam cu o grijă plină de zel, ajutat de complicitatea vecinilor care ne fereau cu trupurile, cu cărțile și cu ghiozdanele lor de indiscreția supraveghetorului. Munca mea era îngreunată de faptul că, strivită de pupitru, coapsa era ieșită în relief, iar suprafața ei devenise convexă.

Pelsenaire se arată foarte satisfăcut de rezultat, totuși oarecum surprins, căci formula ce înconjura inima străpunsă și sângerândă devenise *ATpe viață*. Fără să clipesc, i-am spus că legionarii foloseau aceste inițiale drept prescurtări, fie pentru Al tău, fie pentru a-și manifesta revolta împotriva lui Dumnezeu (Ateu* pe viață), fie într-un mod echivoc pentru a desemna și prima, și a doua variantă, în același timp. Pelsenaire care, era limpede, nu înțelesese nimic din explicațiile mele încurcate, păru să fie mulțumit pentru moment.

A doua zi însă, în timpul recreației de la ora șase, mă luă deoparte cu o figură care nu prevestea nimic bun. Cineva probabil că îi deschisese ochii între timp, căci din capul locului sări la mine cu reproșuri privind enigmaticele inițiale.

– A T, îmi zice el, sunt inițialele tale. *Abel Tiffauges pe viață*. Șterge imediat tâmpenia asta!

Eram demascat și, jucând totul pe o singură carte, am făcut gestul la care visam cu înfrigurare de săptămâni întregi. M-am apropiat de el, mi-am pus mâinile pe faimoasa centură la nivelul șoldurilor și, apropiindu-mă din ce în ce mai mult cu o încetineală plină de uimire, le-am dat drumul să alunece

* *Albée* (fr.) – ateu (n.tr.)